

خردمندی از منظر اخلاق با رویکرد آموزشی

مؤلفین:

دکتر صابر صالح نژاد بهرشتاقي
دکتر بهزاد شوقي

انتشارات خط آخر

۱۴۰۰

سرشناسه	: صالح‌نژاد بهرستاقی، صابر، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: خردمندی از منظر اخلاق با رویکرد آموزشی / مولفین صابر صالح‌نژاد بهرستاقی، بهزاد شوقی.
مشخصات نشر	: تهران: خط آخر، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۷ ص.: مصور(رنگی)، جدول.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۸۱۷۶-۲-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۴۷ - ۲۶۷.
موضوع	: فرزاتنگی
موضوع	: Wisdom
موضوع	: فرزاتنگی -- جنبه‌های اخلاقی
موضوع	: Wisdom -- Moral and ethical aspects
موضوع	: اخلاق -- جنبه‌های روان‌شناسی
موضوع	: Ethics -- Psychological aspects
موضوع	: نوجوانان -- روان‌شناسی
موضوع	: Adolescent psychology
شناسه افزوده	: شوقی، بهزاد، ۱۳۶۳ -
رده بندی کنگره	: BD۱۸۱
رده بندی دیویی	: ۱۲۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۰۷۶۲۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

www.ketab30.ir

انتشارات خط آخر

تهران - خیابان سیلان شمالی - خیابان داود آبادی

شماره تماس: ۰۹۰۱۰۳۵۶۱۰۵

سایت: www.ketab30.ir

ایمیل: khate.akhar.book@gmail.com

انتشارات خط آخر

خردمندی از منظر اخلاق با رویکرد آموزشی
دکتر صابر صالح‌نژاد بهرستاقی، دکتر بهزاد شوقی
خط آخر
رضا کاوه
رضا کاوه
اول، ۱۴۰۰
۱۰۰۰ نسخه
۴۶۰۰۰ تومان

نام کتاب

مولف

ناشر

صفحه آرای

مطراحی جلد

نوبت چاپ

تیراژ

قیمت

ISBN: 978-622-98176-2-9

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ ناشر است

سخن مؤلفان

همه صاحب‌نظران، خرد را موهبتی برای خردمند می‌دانند و اندیشمندان درصدد کسب آن هستند و همه از وجود آن در یک شخص تجلیل می‌کنند. خرد اگر با اخلاق همراه شود، آن‌گاه وجود انسان سرشار از ارزش و جامعه آکنده از تفاهم و روابط معقول و محیط دلپذیر خواهد شد. هم‌چنین بسیاری بر این باورند که خرد و اخلاق در وجود دانش‌آموختگان می‌تواند به انسجام اجتماعی کمک کنند. خرد از مراتب تربیت است و اگر خردمندی و اخلاق در میان افراد علی‌الخصوص نوجوانان، جایگاهی پیدا کند، خلاقیت شکوفاتر می‌شود و پایداری جامعه‌ها برای استفاده از امکانات و منابع بهینه خواهد شد. به همین جهت، در کتاب حاضر تلاش کرده‌ایم تا با گسترش اطلاعات شما در زمینه خردمندی در نوجوانان، مفهوم اخلاق، روش‌های آموزش اخلاق، راهکارهای تقویت ارزش‌های اخلاقی در نوجوانان، تلفیق خردمندی و هوش اخلاقی در جهت بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان با توجه به مسائل بومی، فرهنگی و اعتقادی کشور و با برنامه‌ریزی‌های مناسب و کاربرد یافته‌های مطالعات متعدد، در جهت تقویت خردمندی و اخلاق، اطلاعات مهم و مفیدی در اختیار والدین، دبیران، نوجوانان، پژوهشگران، مسئولین امر و در کل افراد جامعه قرار دهیم.

علی‌رغم تلاش و دقت به عمل آمده در تالیف و چاپ کتاب ممکن است لغزش‌هایی رخ داده باشد که از خوانندگان محترم تقاضا می‌شود ما را از نظرات اصلاحی خود محروم نسازند تا در چاپ‌های بعدی کتاب مورد استفاده قرار گیرد.

صابر صالح‌نژاد بهرستاقی

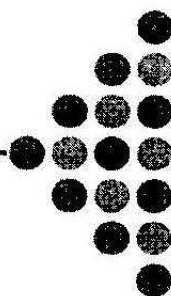
بهرزاد شوقی

فهرست مطالب

۱۳.....	مقدمه
۲۳.....	بخش اول: خردمندی
۲۳.....	اهداف یادگیری: پس از مطالعه این فصل از شما انتظار می‌رود
۲۵.....	تاریخچه‌ی واژه‌های خرد و خردمند
۲۷.....	مفهوم خرد
۴۵.....	مفهوم خردمندی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش
۴۷.....	تعریف نظری خرد و کاربردش
۵۴.....	پنج معیار مرتبط با خرد
۵۸.....	کاربرد پنج معیار خرد
۵۹.....	پیش‌بینی‌هایی در ارتباط با پدیدآیی‌شناسی خرد
۶۳.....	پژوهش پیرامون مفاهیم روزمره‌ی خرد
۷۰.....	ویژگی‌های افراد خردمند
۷۷.....	آموزش خرد
۷۹.....	روش ۱
۸۲.....	روش ۲
۸۴.....	روش ۳
۸۵.....	روش ۴
۸۹.....	روش ۵
۸۹.....	روش ۶
۹۲.....	خردمندی در نوجوانان
۹۶.....	خردمندی و هویت در نوجوانان

۹۸.....	خردمندی و راهکارهای گرایش نوجوانان به دینداری
۱۰۰.....	خردمندی و راهکارهایی برای شاد زیستن
۱۰۵.....	سؤالاتی برای مرور و یادآوری
۱۰۷.....	بخش دوم: اخلاق
۱۰۷.....	اهداف یادگیری: پس از مطالعه این فصل از شما انتظار می‌رود
۱۰۹.....	تعاریف و مفاهیم اخلاق
۱۱۶.....	اخلاق اسلامی و اخلاق از منظر اسلام
۱۲۰.....	جایگاه و اهمیت اخلاق و قوانین آن در اسلام
۱۲۳.....	دیدگاه دیگران در مورد اخلاق
۱۲۴.....	دیدگاه اسلام در مورد نظام اخلاقی
۱۲۶.....	مفهوم اخلاق در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش
۱۲۸.....	روش تکامل اخلاق
۱۳۳.....	دیدگاه‌های مرتبط با رشد اخلاق
۱۳۳.....	۱- دیدگاه شناختی
۱۳۷.....	۲- دیدگاه رفتاری- اجتماعی
۱۳۹.....	۳- دیدگاه بنیان‌های حکمت، فرهنگ ملی و دانش روانشناسی
۱۴۱.....	۴- مدل نظری رشد اخلاقی بر پایه دیدگاه بنیان‌های حکمت و فرهنگ ملی
۱۴۲.....	پیش به سوی تکامل اخلاقی
۱۴۳.....	دروغ
۱۴۴.....	تنبيه
۱۴۵.....	استقلال
۱۴۷.....	راهکارهای افزایش اعتماد به نفس در فرزندان
۱۴۹.....	هنر قصه و تأثیر آن در تربیت اخلاقی فرزندان
۱۵۰.....	انتخاب قصه‌های مناسب
۱۵۱.....	روش‌های آموزش اخلاق
۱۵۱.....	۱- روش‌های سنتی آموزش اخلاق
۱۵۲.....	۲- روش داستان
۱۵۲.....	۳- روش آموزش اخلاق در مکتب روانکاوی
۱۵۳.....	۴- روش آموزش اخلاق در مکتب یادگیری
۱۵۳.....	۵- روش آموزش اخلاق در مکتب رشدی- شناختی
۱۵۴.....	عوامل مؤثر بر آموزش اخلاقی
۱۵۵.....	۱- معلم

مقدمه

ارزش هر انسان در نیکو اندیشیدن اوست، از این رو تفکر و مهارت درست اندیشیدن از جمله مسائل مهمی است که از دیرباز همواره ذهن اندیشمندان را به خود مشغول کرده است. مسئله اساسی تربیت، تفکر می باشد و جامعه ای که اعضای آن قدرت تفکر خوبی نداشته باشند در همه ابعاد تمدنی عقب افتاده خواهند داشت. انسان های متفکر در زمینه های علمی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و مذهبی، خردمندانه تصمیم می گیرند و از رکود، انحراف و تحجر دور خواهند شد. اما انسان های فاقد ذهن فلسفی که صرفاً با استفاده از حافظه، تکیه بر روش های گذشته و بدون تفکر زندگی می کنند، نخواهند توانست موقعیت ها را تحلیل کرده و بهترین راه را انتخاب کنند. برای توسعه پایدار لازم است در همه ابعاد و اجزای زندگی اجتماعی، عقلانیت جاری شود و همه مردم در بهبود زندگی خود توانا باشند، بنابراین برای ایجاد توسعه پایدار، تربیت نیروی انسانی خلاق و کارآمد الزامی می باشد (صالح نژاد بهرستاقی، ۱۳۹۷).

همان طور که می دانیم، آدمیان استعداد و قوه درک و تشخیص و تمییز دارند، اما این قوه و استعداد صورت ثابت ندارد. می گویند استعدادی که اگر نباشد آدمی را از آدمیت ساقط می کند باید

ذاتی باشد. در اینکه آدمی اختیار و زبان و قوه تمییز دارد، تردید نیست، اما این‌ها همه امکان‌هایی است که به وجود بشر تعلق دارد. شاید بهتر باشد در داشتن و نداشتن بحث نکنیم، بلکه به بودن و نحوه بودن بیندیشیم. عقل نه فقط صورت‌های گوناگون دارد، بلکه در زمانی هست و در زمان دیگر نیست یا کمیاب است. فهم و خرد^۱ ما نحوه بودن ماست. آدمیان زبان دارند و با زبان و در زبان می‌اندیشند. زبان هم گاهی زنده است و گاهی خشک و بی‌جان و یا افسرده و آشفته. کنفوسیوس^۲ گفته است که وقتی زبان آشفته شود، همه چیز دستخوش آفت می‌شود. عقل هم پیوسته به زبان است و در زبان ظاهر می‌شود و خرد هر مردمی را باید در زبانشان جست. زبان و خرد هیچ‌کدام طبیعی نیستند، بلکه دو جلوه در ظاهر متفاوت امکان‌های وسیع وجود آدمیان‌اند.

خرد با زبان چه تفاوت دارد؟ اگر خرد طبیعی است، زبان را به طریق اولی طبیعی باید دانست، زیرا اگر مردمان ممکن است از خرد و خردمندی دور افتند و با آن بیگانه شوند ظاهر زبانشان به کلی از میان نمی‌رود (البته این ظاهر قضیه است و گرنه دوران‌هایی هست که زبان به بلبله و لقلقه دچار می‌شود و آن دوران‌ها، دوران بی‌خردی و بیگانگی کلی با خرد است). زبان و خرد در وجود آدمیان با هم و بهم پیوسته‌اند یا چنانکه گفتیم دو امکان یا دو جلوه متفاوت از وجود آدمی‌اند. عقل در زبان تحقق می‌یابد و ظاهر می‌شود آدمی اگر زبان نداشت، از خرد هم بی‌بهره می‌ماند و البته با خرد است که زبان دارد (بیشتر متفلسفان اگر عبارت اخیر را بخواهند در آن دور آشکار می‌بینند، زیرا ملازمه را در نمی‌یابند) برای فهم بهتر قضیه باید توجه کنیم که خرد را در این گفته چه می‌دانیم و کدام خرد را منظور کرده‌ایم؟ اگر خرد فلسفی^۳ و صورت‌های آن منظور باشد، زبان چیزی بیش از این خرد است، زیرا شعر و حکمت و دین و معرفت نیز زبان خاص دارند و این زبان‌ها به فلسفه تحویل نمی‌شوند (دین-راموند و فیونتنس^۴، ۲۰۱۷).

یکی از آراء مهم فارابی این است که فهم مدینه‌های مختلف را در زبان اهل آن‌ها دیده و هر مدینه‌ای را با توجه به فهمش نام‌گذاری کرده است. در مدینه‌های جاهله و فاسقه و متبدله و به طور کلی غیرفاضله زبان در بهترین صورت زبان جدل است، اما زبانی را هم می‌توان یافت که بیشتر یا یکسره مغالطه و بیهوده‌گویی و ناسزا و لغو است. خرد با زبان یا عین زبان است. آیا دقت کرده‌ایم که

1- Wisdom

2- Confucius

3- Philosophical wisdom

4- Deane-Drummond, C., & Fuentes, A

در تاریخ اقوام، ایام نشاط و عظمت ایام درخشندگی زبان است؟ یونانیان و ایرانیان و رومیان هر وقت زبان پرشکوه داشتند، قدرت و عظمت داشتند. خاتم پیامبران (ص) هم در زمان درخشندگی شعر و زبان عرب به رسالت مبعوث شد و معجزه‌اش زبان بود. زبان، مظهر تفکر و توانایی و عظمت انسان است. چنانکه اگر زبان به الفاظ و عبارات تکراری مبدل شود معنی از میان می‌رود و گفتارها زشت و آشفته و نارسا می‌شود و میان مردمان سوء تفاهم شیوع پیدا می‌کند و بالأخره این وضع به دوری و بیگانگی با یکدیگر و سست شدن بنیاد زندگی جمعی می‌انجامد. یا درست بگوییم این وضع نشانه گسیختگی پیوندها و دور شدن دل‌ها و جان‌ها از یکدیگر می‌شود.

هم‌چنین، در مورد خرد و بی‌خردی یک سخن هم اینست که بیهوده دنبال ملاک برای تشخیص خرد و بی‌خردی نباید گشت. به کارهای هر روزیمان نگاه کنیم و ببینیم معنی حرف‌هایمان چیست و چه می‌کنیم و از کرده خود چه حاصل برمی‌داریم و آیا از آنچه گفته و کرده‌ایم رضایت داریم و مردم هم راضی‌اند. تکرار حرف‌های هر روزی بیهوده فقط آلودگی صوتی جهان را افزایش می‌دهد و مردمان را با ابتذال دمساز می‌کند، اما گفته‌ها و نوشته‌های تاریخی متضمن جوهر ماندگاری است که شاید دوام و پیوستگی امور را حفظ کند. ما اکنون در چه وضع علمی و فکری قرار داریم؟ از فیزیک و بیولوژی و مکانیک و ... نمی‌گوییم، زیرا این‌ها در هر وضعی باشند مستقیماً به عمل اخلاقی و چه باید کرد ربط مستقیم ندارند. وقتی هم که از خرد و خردمندی سخن به میان می‌آید نظرها بیشتر متوجه عمل است. درست بگوییم خرد در بیرون از متون فلسفه و لفاظی‌های شبه‌فلسفی به معنای حکمت است و حکمت همواره و حتی در زمانی که با فلسفه مترادف شد از عمل جدا نبود. همه صاحب نظرانی که لفظ حکمت را به جای فلسفه به کار برده‌اند تلقی‌شان از فلسفه جمع نظر و عمل است. چنان‌که اگر کسی صاحب اطلاعات بسیار در فلسفه باشد و سلوک راه حق و خیر نکند شایسته نام و عنوان حکیم نیست. اکنون در عمل اخلاقی و در علومی که مستقیماً با عمل ارتباط دارد چه نشانه‌هایی از خرد و خردمندی می‌توان یافت (داوری اردکانی، ۱۳۹۵).